

Jedenácté zastavení si musí každý najít sám

„Glyptotéka Lubo Kristka pro mne představuje vyvrcholení jeho uměleckého zrání,“ tvrdí PhDr. Barbora Půtová, Ph.D., z Ústavu etnologie Filozofické fakulty UK, spoluautorka knihy Kristkova podyjská glyptotéka. Tento specifický soubor soch se nachází v oblasti Podyjí a nová publikace by k němu měla přitáhnout více pozornosti ze strany nejen odborné veřejnosti.

Můžete přiblížit, co to vlastně glyptotéka je?

Glyptotéka v původním významu představovala sbírku glyptiky – rytého skla, kovu či kamenů. Ve významu pozdějším a pro nás důležitějším tento pojem znamená sbírku antických soch. Přeneseně jde o budovy, kde se tyto sbírky nacházejí, známe například glyptotéku v Mnichově.

Glyptotéka Lubo Kristka pro mne představuje vyvrcholení jeho uměleckého zrání, zejména v oblasti soch a plastik. Jde o určité defilé jeho uměleckých projevů. Táhne se podél řeky Dyje, tedy od Moravské Dyje po soutok Moravy a Dyje, a zasahuje na území tří států – České republiky, Slovenska a Rakouska. Glyptotéku tvoří dohromady jedenáct zastavení a všechna jsou popsána kromě jedenáctého, utajeného. Vnímavý a otevřený poutník, který už prošel všemi deseti, si toto jedenácté musí v krajině nalézt sám.

Vznikla všechna tato díla nově?

Díla, která představují jednotlivá zastavení, vznikla v některých případech konkrétně pro cestu, jiná ale pocházejí z doby dřívější. Zastavení třetí, Život, umístěné v rakouském Drosendorfu, je plastika z roku 1973. Na přelomu 60. a 70. let vzniklo podobných plastik více a pro mě osobně jako pro kunsthistoričku v sobě kumulují to, co je v mistrovi Kristkovi

nejlepší. Dokázal se tehdy vyrovnat tomu, co analogicky vznikalo v západní Evropě i ve Spojených státech.

Jak moc tedy sochy zapadají do krajiny?

Lubo Kristek se v místě každého zastavení snažil zohlednit kulturní a historický kontext, jeho genius loci. Vezmeme-li v úvahu například zastavení osmé u Janova hradu, kaplička zde původně neexistovala. Kristek instaloval kromě kapličky i svou vlastní plastiku, nicméně místní, jejichž rodiny zde žijí po několik generací, si mnohokrát vůbec neuvědomili, že do krajiny přibyl nový element.

Bilingvní česko-německá monografie Kristkova podyjská glyptotéka je věnována stejnojmenné výtvarně-filosofické trase poutních míst s jedenácti sochařskými zastaveními. Cílem monografie historicky umění a antropoložky Barbory Půtové a

teatroložky Ivety
K. Pavlovičové je
popsat, analyzovat
a interpretovat
tento projekt v
širších
biografických,
historických a
sociálních
souvislostech.

Znáte v Evropě více podobných artefaktů?

V tomto objemu je to záležitost jedinečná. Sledujeme určitou aluzi na křížové cesty, posvátná místa, prameny, studánky... Dříve, když se v některé obci rozhodli vybudovat křížovou cestu, vzrostl význam onoho místa. Netýkalo se to přitom jen obce samotné, ale i okolní krajiny. Osobně doufám, že část Vysočiny, přes kterou Kristkova podyjská glyptotéka prochází, získá identitu místa, určitý lokální kontext i specifickou kulturu.

Obdivuji snahu ochránit, pozvednout krajinu, dodat jí identitu, dodat do lokálního kontextu pocit sounáležitosti. Každé zastavení už dnes žije svým životem, odehrávají se zde kulturní i osobní setkání, lidé nechávají u plastik květiny, místa platí i za turistické zajímavosti. Dále mne pak zajímá motiv putování. Když putujete, vyvážete se z určitého stereotypu, což je pro mě implicitně zakódováno v celém Kristkově díle. V roce 1968 emigroval do západního Německa a velmi silně reagoval na komodifikaci i komercializaci umění. Všechny happeningy, které vyvolávala jeho tvorba, nějak reagovaly a zároveň dokládaly, že umělecké dílo je jedinečné v konkrétním okamžiku. Svůj konkrétní zážitek můžu zachytit na fotografii, ale v podstatě je nepřenositelný.

Spolupracujete také s Výzkumným ústavem komunikace v umění v Brně. K čemu tato instituce slouží?

Výzkumný ústav má široké portfolio: snaží se upozorňovat na zapomenuté či opomíjené umělce, věnuje se divadlu neslyšících a podobně. Právě zde vyšla kniha o Lubo Kristkovi a ústav je i signatářem Berlínské deklarace o otevřeném přístupu k umění. Jakmile vyjde nějaká kniha například díky grantu, vždycky má omezený náklad. I proto je naše monografie umístěna na internetu k bezplatnému stažení na adrese www.glyptoteka.cz. Lubo Kristek není po mnoha letech působení v emigraci našim čtenářům příliš známý, a takto se s ním mohou seznámit nejen historici umění, ale i třeba lidé, které zajímá lokální kontext Znojemska a Podyjí, zkrátka všichni.

Součástí knihy jsou i naprosto zapomenuté plastiky. Ačkoliv o Lubo Kristkovi vycházely katalogy v Německu a tyto artefakty tam byly uvedeny, u nás je známe málo. Už tehdy šlo vlastně o „landart“, umělec místa opakovaně navštěvoval a zkoumal, zda se – často i poměrně veliké – sochy budou do krajiny hodit.

Lubo Kristek, český umělec, jehož dílo osciluje mezi malbou, asambláží, plastikami a happeningem. Kristkovy kosmopolitní aspekty díla a schopnost uplatnit transkulturní zkušenost souvisí s jeho emigrací do Západního Německa v roce 1968.

Kristek poté podnikl i cesty po USA a systematicky také poznával různá místa Evropy. *Kristkovu podyjskou glyptotéku* vytvořil podél řeky Dyje v letech 2005 až 2006. Kristek následuje myšlenku souborného uměleckého díla, tzv. Gesamtkunstwerk. Jeho tvorba spojuje všechny umělecké druhy v jeden celek, jenž vrcholí v Zámečku Lubo v Podhradí nad Dyjí – v Kristkově údolí božské pomíjivosti tónu, kde se usadil po návratu z emigrace po roce 1989.

PhDr. Barbora Půtová, Ph.D., působí v Ústavu etnologie Filozofické fakulty UK. Zabývá se problematikou umění 19. století a výzkumy pravěkého a skalního umění. V umění západoevropské dekadence a symbolismu se zaměřuje na vztahy mezi literaturou a výtvarným uměním. V odborných pracích a studiích věnovaných umění mladého paleolitu a neolitu zachycuje zrození umění a lidské tvořivosti z hlediska antropologie umění a vizuální antropologie.

Iveta K. Pavlovičová, Ph.D., vystudovala doktorský program Teorie divadelní tvorby na Divadelní fakultě JAMU v Brně. V letech 2003–2004 přednášela na DIFA JAMU přednášky znakový jazyk, videoart či sign dance. Dlouhodobě se zabývá studiem postmoderního divadla. V současné době je ředitelkou Výzkumného ústavu komunikace v umění.

Autor: Silvie Mitlenerová (FF UK)

Foto: Martin Hundák (FF UK)

Zveřejněno 10. března 2014 v univerzitním časopise iForum.